

A lappantyú (*Caprimulgus europaeus*) habitatválasztása és fészkelőállományának alakulása a Soproni-hegységben

Nightjar (*Caprimulgus europaeus*) in the Sopron Mountains

WINKLER DÁNIEL

A lappantyú (*Caprimulgus europaeus*) hazánk egyik legérdekesebb, rejtett éjszakai életmódú, védett, vonuló madara. A faj kissé thermofil, így fő fészkelőhelyei az alföldeken, síkságokon találhatók, helyenként azonban a közephegységekbe is felhúzódik. A lappantyú soproni-hegységi állományviszonyait, habitatválasztását és territóriumváltását az 1990 és 2006 közötti időszakban vizsgáltuk. A fészkelő párok száma – a faj európai költőterületén tapasztaltakhoz hasonlóan – csökkenő trendet mutat. A vizsgálati periódus alatt a legtöbb pirregő hím (15) 1991-ben sikerült regisztrálni, míg 2006-ra mindössze 8 párra esett vissza az állomány. A Soproni-hegységben inkább a déli, délkeleti részekre jellemző a faj (a korábbi években – 1990–1997 – a Nap-hegy erdő, illetve a Tövisűveg-hegy közeli területeken kb. 125 ha-on összesen hét lappantyúrevírt sikerült feltérképezni, ami 0,6 pár/10 ha denzitásértéknek felel meg). A Soproni-hegységben a lappantyú előnyben részesíti a még nem záródott, néhány négyzetméteres növényzetmentes foltokkal tarkított erdősítéseket (nagyobb arányban a fenyőtelepítéseket), a nagy kiterjedésű kopár területeket, a puszta vágásokat azonban kerüli, s hasonlóan nem fészkel a már záródott fiatalosokban sem. A tarvágást követően a gyomosodás (elsősorban *Calamagrostis epigeios*) rendkívül intenzív, ami kimondottan gátolja a faj megtelepedését.

A habitatválasztás-vizsgálatokhoz, valamint a territóriumtérképezéshez bioakusztikus módszereket alkalmaztam. A territóriális viselkedést mutató hímek hangjának rögzítését követően négy hangfizikai változó mérése (impulzusráta a major és minor szótagokban; a major és minor szótag átlagos hossza) történt meg. Ezt követően diszkriminanciaanalízis alkalmazásával a hímek egyedi elkülönítésére, valamint a territóriumok többéves alakulásának nyomon követésére nyílt lehetőség. Sikerült két esetben is bizonyítani, hogy a másodlagos szukcesszió következményeként oly mértékben változott a költésre több éven keresztül megfelelő mikrohabitat, hogy a párok új optimális fészkelőhabitat választására kényszerültek.

Summary

Population dynamics, habitat selection and territory change of European Nightjar (*Caprimulgus europaeus*) were studied in the Sopron Mountains during the period 1990–2006. Number of breeding pairs showed a decreasing trend which correspond to the phenomenon observable for the whole breeding area in Europe (the European population of Nightjar is estimated at between 223921 and 264419 pairs). The Nightjar population of the Sopron Mountains was the highest (15 breeding pairs) in 1991 while in 2006 only 8 breeding pairs were counted. Optimal habitats for the Nightjar in the Sopron Mountains are young forest plantations (both deciduous and coniferous). This ground-nesting species prefers the 1-8 year old afforestations where the cover of the young trees is lower and the canopy is not yet closed, but it is completely absent in the dense thickets.

Bioacoustic methods were used to investigate territory-change of European Nightjar with recognition of male individuals. Time- and frequency-based variables (pulse rate in the major and minor phrases, mean pulse length of the major and minor phrases) of the recorded song of Nightjar males were measured. These variables were subjected to canonical discriminant function analysis for individual recognition and for long-term tracking the Nightjar territories. Applying discriminant function analysis to the four mentioned variables of the Nightjar's song it was possible to distinguish to a high degree of accuracy the nightjar males/pairs breeding in the Sopron Mountains. Thus, it was possible to map the individual territories and follow their yearly changes. It was proved in two cases, that microhabitat-change with secondary forest succession prevented the Nightjar pairs from using the same nesting habitats again. Moving to a different optimal habitat was inevitable for these pairs.

Dr. Winkler Dániel – Nyugat-magyarországi Egyetem, Vadgazdálkodási és Gerinces Állattani Intézet
H-9400 Sopron, Ady Endre u. 5. – dwinkler@emk.nyme.hu
